

Živim za lepoto

Lidija Ariana Bahovec

Osebna razstava

Razstava sodi v cikel razstavnih pripovedi s skupnim naslovom *Moje življenje, moj svet*. Razstave oblikujejo obiskovalci Slovenskega etnografskega muzeja v sodelovanju s kustosi muzeja. Nosilke in nosilci posameznih razstav se na njim edinstveni način spogledujejo s temami stalne razstave *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta*.

Dipl. ing. arh. Lidija Ariana Bahovec nam dovoli vpogled v svoj intimni svet otroštva in odraščanja, seznanil nas s svojo nujno potrebo po ustvarjanju, tako na poklicni poti kot v prostem času, predstavi nam svoje spominske predmete in zbirke ter sodelovanje s slovenskimi muzeji. Avtorica je kljub težkim življenjskim preizkušnjam obdržala vero v življenje in se na temelju srečnega otroštva, a trdno zasidrana v tem trenutku, s pogumom in radostjo ozira v prihodnost.

Razstavo so pripravili:

Avtorica razstave: Lidija Ariana Bahovec

Mentorica: Mojca Račič

Oblikovanje: Maruša Račič, Jure Rus

Pomoč pri postavitvi razstave: Nina Zdravič Polič

Tehnična podpora: Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt

Komuniciranje: Maja Kostric Grubišič

Slovenski etnografski muzej, zanj dr. Tanja Roženbergar

Ljubljana, 2020

SLOVENSKI
ETNOGRAFSKI
MUZEJ

Za vse nas so bili to najlepší časi

Družina in otroška leta

Rojstvo

Rojena sem bila v mirnih časih pred drugo svetovno vojno. Bila sem najmlajša od treh otrok. Prvorojenka Lea je bila od mene starejša šest let, brat pa tri leta. Vsi otroci smo bili zaželeni, neglede na spol.

Skoraj do odraslosti mi je mama vsako leto, ko sem praznovala rojstni dan, povedala isto zgodbo o mojem rojstvu. Bil je petek zvečer in izgledalo je, da se bom rodila naslednji dan. Ura je bila že pol enajstih zvečer 3. avgusta, ko sem se rodila, za mamin god, in tako dobila njeno ime. Oče je na hitro poslal hišnika po nekaj muzikantov, da so mami zaigrali podoknico.

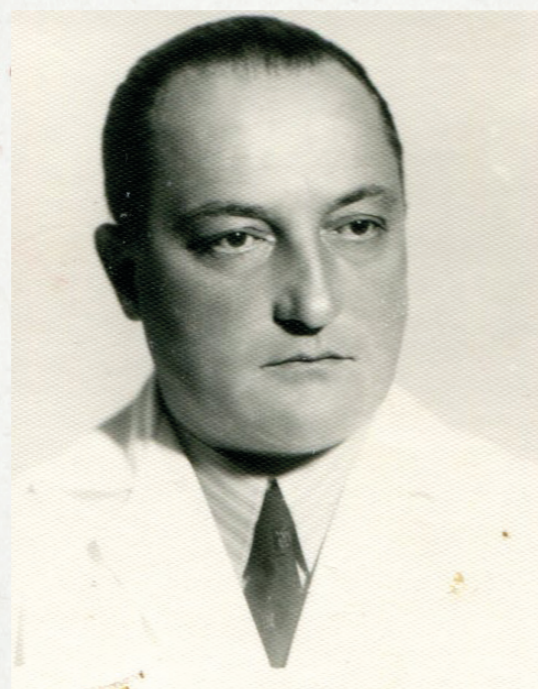
Lidija Ariana Bahovec

Oče Leo in mama Lidija

❧ Družina in otroška leta ❧

Oče Leo Bahovec

Oče

Oče je študiral farmacijo v Gradcu in v Zagrebu. S 26 leti je postal najmlajši ljubljanski lekarnar. Zavzemal se je za preučevanje in sestavo zdravil v obliki čajev, sirupov, tablet, bonbonov, praškov, mazil in kozmetike. Iznašel je preko trideset proizvodov, ki so bili razposlani tudi v mnoge tuje države.

Iz očetove lekarne smo smeli gledati skozi izložbo na množičen obisk ljudstva ob odkritju spomenika kralja Aleksandra. Prišel je mladi kralj Peter v spremstvu kraljeve garde in tako smo videli prestolonaslednika Karađorđevićev.

V času pred praznovanjem sv. Miklavža je bilo še posebno mikavno obiskati očeta v lekarni. Ob Zvezdi so v dveh vrstah od Nunske cerkve do Filharmonije postavili Miklavžev sejem – stojnice z igračami, praktičnimi dodatki za prihajajočo zimo, s sladkarijami, okraski, lectovimi srčki, palicami miklavževkami in šibami za poredne otroke. Vse to je bilo po koncu vojne prepovedano zaradi ideoloških razlogov.

Lekarna Bahovec je bila v vogalnih prostorih stavbe na Kongresnem trgu, nasproti ljubljanske Univerze

❧ Družina in otroška leta ❧

Dom

Kmalu po mojem rojstvu smo se s kanarčkom vred preselili v novozgrajeno vilo v na Erjavčevi cesti. Načrt zanjo je napravil arhitekt Jože Mesar, ki je v modernistično arhitekturno zasnovo vključil tudi brezo pred vhodom, kar je bila tedaj velika posebnost. Notranjščina vile je bila opremljena s stilnim pohištvom. Veliko besede pri opremi je imela mama. Pohištvo bivalnih prostorov je izdelala tvrdka Naglas. Očetovo lovsko sobo je zasnoval takrat mladi arhitekt Edo Mihevc.

Otroci smo imeli vzgojiteljico, gospodinjstvo je vodila izkušena gospa, za sobe je skrbela Lojzka.

V kletnih in vrhnjih prostorih vile so bili prostori za potrebe očetove lekarne. Mama je delala doma v pisarni in v lekarniškem laboratoriju, oče pa v svoji lekarni na Kongresnem trgu.

Vrt okrog vile je oblikovno zasnovala arhitektka Katarina Grasselli.

Vila na Erjavčevi cesti 11 v Ljubljani,
dom družine Bahovec med leti 1935-1947

❧ Družina in otroška leta ❧

*Lidija Ariana Bahovec (desno) z bratom in sestro na domačem vrtu
pred okrasnim vodnjakom Štirje letni časi*

Otroška igra in vzgoja

Na prostornem vrtu smo se deklice in dečki skupaj igrali skrivalnice, škarje brusit, ristanc, poleti smo radi plavali v bazenu ali plezali po stari tisi in ograji. Pri teh igrah ni bilo razlik, če sem bila punčka ali ne, saj smo imeli zvečer vsi otroci kolena umazana in včasih tudi potolčena, nogavičke zelene od trave in komaj so nas priklicali h kosilu ali večerji. Ob nedeljah popoldne so nam otrokom prinesli na vrt buhteljne z marmelado in igra se je nadaljevala.

Starši so nam zaupali, nas crkljali, vendar ne razvajali. Ne glede na spol je bila vzgoja precej stroga, ne spominjam se kričanja, saj smo morali ubogati na mamin namig in strog pogled. Očeta in mame se nismo bali. Vprašanja so morala biti jasna in odgovori tudi. Lagati se ni dalo niti staršem niti bratu ali sestri niti vrstnikom.

❧ Družina in otroška leta ❧

Zdravje

V naši družini smo bili zares zdravi. V hudih primerih so nam otrokom dali po en do dva piramidona in naslednji dan so pričakovali, da je najhujše že za nami. V domači lekarniški omarici so bili poleg aspirina še jod za razkužilo, ihtiol ob vnetju, prašek za rane, cinkovo mazilo in termometer. Imeli smo tudi vrsto zdravilnih čajev, napitkov, kapljic za inhalacije, pomirjevala za živce, npr. kapljice baldrijana in melise, ki so jih nakapali na kocko sladkorja. Otrokom je bilo najbolj neprijetno uživanje ribjega olja. Meni so ga vsilili samo enkrat in nikoli več.

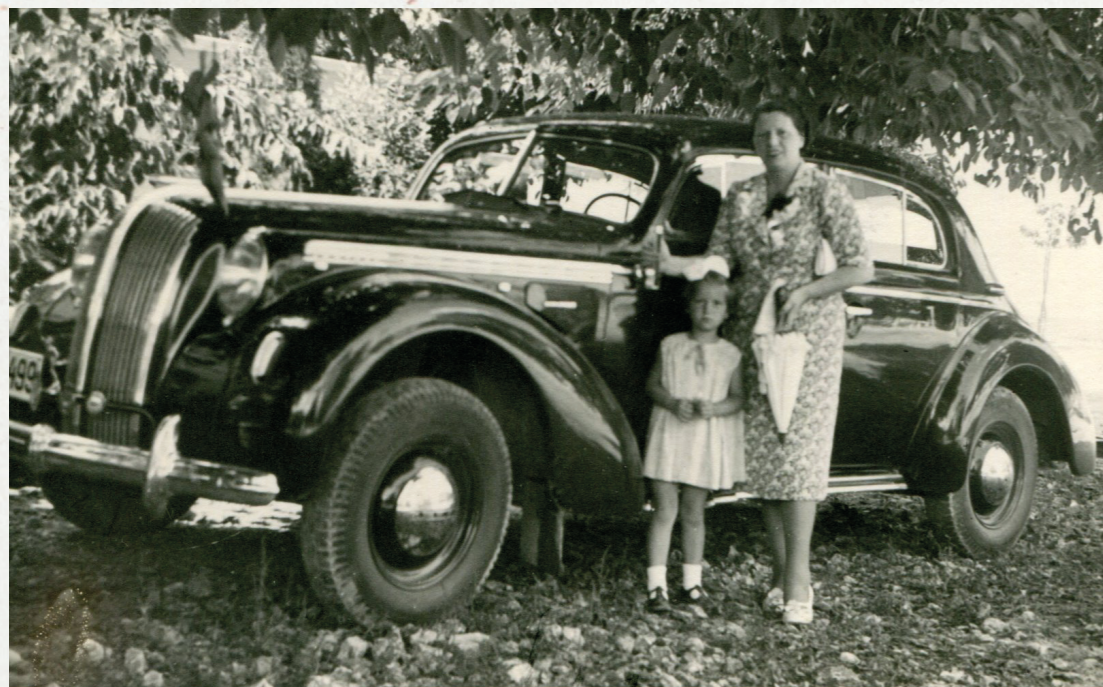
Družina Bahovec v Rogaški Slatini

Praznovanje očetovega 50. rojstnega dne

❧ Družina in otroška leta ❧

Z mamo v Crikvenici

V Crikvenici

Počitnice

Poletne počitnice je družina preživljala na morju. Vsi smo se jih veselili, čeprav smo imeli doma na vrtu plavalni bazen za odrasle. Morje pa je nekaj posebnega. Dopust je bil vnaprej dogovorjen in načrtovan za mesec julij. Tudi sobe so bile pripravljene vedno iste.

Otroci smo si domišljali, da je Crikvenica naš drugi rojstni kraj. Tam smo poznali skoraj vsak kotic in še pomislili nismo, da bi bilo lahko vreme v drugih letnih časih tudi drugačno. Tam je morje proti zahodu odprto in sonce navidezno zaide v morje.

Bila sem najmlajši otrok in prvič so me tja prinesli še v naročju.

Oče nas je v Crikvenico peljal z avtom – družino s tremi otroki in varuško.

Za vse nas so bili to najlepši časi – časi otroštva, mladosti in dobrin. Žal se v taki obliki niso povrnili.

Imela sem srečo, da sem imela dobro izobrazbo

Od prvošolke do študentke

Osnovna šola

Prvi razred osnovne šole sem začela obiskovati v ljubljanski Mladiki. Svojega očeta sem se držala za roko, ko me je pripeljal na vpis v šolo. Bilo je kakšen mesec pred začetkom druge svetovne vojne. Učiteljica je bila gospa Ribičič, žena mladinskega pisatelja Josipa Ribičiča. Prvi dan pouka nas je razveselila s pripovedovanjem lepe povestice.

Sredi šolskega leta, po prihodu italijanske vojske, ki je okupirala Ljubljano, so izpraznili obe stavbi, Mladiko in poslopje liceja, in ju preuredili v vojaško bolnico. Naš razred so preselili v prostore osnovne šole Ledina.

Od drugega razreda dalje sem hodila v uršulinsko šolo, ki je bila bližje domu.

Šola je bila resna zadeva. Do sedmega razreda smo imeli dekliško šolo oziroma gimnazijo, ko pa so uvedli mešano šolo, sem veliko kasneje izvedela, da so bili fantje tisti, ki so se bali sošolk.

Šolarka

Zaključek prvega razreda osnovne šole na Ledini leta 1942

Od prvošolke do študentke

Ljubljanska realka, kasneje I. Gimnazija

Profesorski zbor in maturantje leta 1954

Maturantska povorka

Gimnazija

V srednji šoli so nas vzgajali in poučevali izjemni pedagogi, nekateri še stari »avstro-ogrski« profesorji, zelo strogi, vendar pravični.

Učenje in hitenje, natrpan urnik, malo prostega časa. Prostih sobot nismo imeli, praznikov pa le štiri na leto. Največ nalog in učenja so nam v gimnaziji naložili prav čez nedelje in proste dni.

Rada sem bila mladenka, saj nisem v sebi čutila nič drugega, kot da sem dekle, enako kot moje vrstnice. Vso možatost sem odklanjala. Oblačile smo se vsaka po svojih zmožnostih v ženska oblačila in kasnejša uniformiranost džinsa oziroma monotonost z moškimi nam ni bila privzgojena.

Cenila sem vse lepo in pozitivno, zanimale so me sodobne novice. Znanje sem si pridobila iz klasičnih virov in iz razgovorov, saj so računalnike izumili mnogo pozneje.

Starši so nam dopovedovali, da je uspešno opravljena matura najpomembnejši zaključek šolanja, ker si za življenje lahko izberemo po lastni volji študij na univerzi in s tem tudi svoj bodoči poklic.

Od prvošolke do študentke

Fakulteta

Na ljubljansko šolo za arhitekturo sem se vpisala sredi 50. let prejšnjega stoletja. Že na začetku študija so nas podučili, da se morajo študenti višjih letnikov odločiti za seminar pri profesorju, pri katerem bodo diplomirali. Do tja je bila še dolga pot študija in izpitov.

Takrat sta bila na arhitekturi dva vodilna profesorja. Prof. Edvard Ravnikar za projektiranje javnih zgradb in urbanizem ter prof. Edo Mihevc za stanovanjsko in industrijsko gradnjo ter opremo prostorov. To dolgo obdobje dveh rivalov bi lahko imenovali čas ljubljanske »edvardijanske« arhitekture.

Večine svojih profesorjev se spominjam, saj sem hodila na vsa predavanja. Prof. Jožeta Plečnika sem srečevala na stopnišču fakultete, saj je vodil svoj slavn seminar vse do smrti leta 1957.

Diplomirala sem 8. junija 1961 pri prof. Ravnikarju z nalogo Idejni projekt za zimsko kopališče v Novem Sadu. Projekt je odkupil projektni biro Stanka Bloudka.

Sedež fakultete na Grabnu, Zoisova cesta

Med študenti so krožile odlične karikature profesorjev, ki jih je narisal naš kolega Borut Pečar

Od prvošolke do študentke

Fakulteta

Na ljubljansko šolo za arhitekturo sem se vpisala sredi 50. let prejšnjega stoletja. Že na začetku študija so nas podučili, da se morajo študenti višjih letnikov odločiti za seminar pri profesorju, pri katerem bodo diplomirali. Do tja je bila še dolga pot študija in izpitov.

Takrat sta bila na arhitekturi dva vodilna profesorja. Prof. Edvard Ravnikar za projektiranje javnih zgradb in urbanizem ter prof. Edo Mihevc za stanovanjsko in industrijsko gradnjo ter opremo prostorov. To dolgo obdobje dveh rivalov bi lahko imenovali čas ljubljanske »edvardijanske« arhitekture.

Večine svojih profesorjev se spominjam, saj sem hodila na vsa predavanja. Prof. Jožeta Plečnika sem srečevala na stopnišču fakultete, saj je vodil svoj slavni seminar vse do smrti leta 1957.

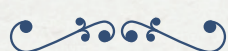
Diplomirala sem 8. junija 1961 pri prof. Ravnikarju z nalogo Idejni projekt za zimsko kopališče v Novem Sadu. Projekt je odkupil projektni biro Stanka Bloudka.

Sedež fakultete na Grabnu, Zoisova cesta

Med študenti so krožile odlične karikature profesorjev, ki jih je narisal naš kolega Borut Pečar

Zadovoljna z izbiro študija in z nadaljnjim delom

Zaposlitev v projektivnem biroju

Slovenijales engineering

Zadnjih triindvajset let svoje kariere sem posvetila projektiranju v podjetju Slovenijales engineering. Slovenijales je bilo eno največjih in najuspešnejših jugoslovanskih podjetij. Naročila za načrte in izvedbo opreme vseh vrst ustanov, od kulture, zdravstva, gospodarstva, politike, religije, izobraževanja, športa itd., so prihajala iz vseh republik nekdanje države.

Nekje na tretjini mojega službovanja se mi je kot pooblaščen arhitekti zgodilo sledeče.

Poklicana sem bila k direktorju našega oddelka. Predstavil me je kot projektantko zahtevnega naročila in predvideno izvajalko programskega dela. Naročnik, postaven gospod prodornega pogleda modrih oči si me je ogledal. Bil je v zadregi. Takoj je izjavil, da kot ženska ne morem prevzeti tega projekta. Skoraj sem ostala brez besed. Ogorčena sem mu povedala, da neglede na spol prevzemam vsa naročila. »Že, že, samo mi vam ne moremo jamčiti osebne varnosti.« In mi še pojasnil, da gre za obnovo oziroma za izdelavo notranje opreme v kaznilnici na Dobu. Pri tem pa je nujen ogled notranjosti zapora, kjer se nahajajo vseh vrst kaznjenci.

Samo obrnila sem se in odšla brez pozdrava. Nikdar nisem izvedela, kdo je kasneje izvedel to naročilo. Izgleda, da so poiskali kakšno drugo podjetje.

Na delovnem mestu v podjetju Slovenijales engineering

Vsak izdelek mi je bil v veselje

Ustvarjalnost v prostem času

Šivanje in pletenje iz veselja in potreb

Prvih deset let mojega službovanja so bile delovne tudi sobote, vsak dan smo delali od sedmih do treh. Dopusta smo imeli le dva tedna na leto.

Doma sem se pozno popoldne lotila kakšnega ročnega dela ob gledanju črno-belega TV programa.

Od otroštva sem rada gledala, kasneje pa sem se sama lotila šivanja in krojenja. To mi je prišlo zelo prav. Če je bilo mogoče, sem kupovala metrsko blago boljše kvalitete in čim lepših vzorcev v tujini. Tudi če sem vračunala svoje delo v izdelek, se je še vedno zelo izplačalo. Vsak izdelek mi je bil v veselje. Tudi ročno pletenje oblačil je bilo splošno razširjeno in cenjeno iz praktičnih vidikov takratnih razmer. Iz starih čipk sem sestavila zanimivo poletno obleko, ki jo hrani Mestni muzej Ljubljana.

Pred otvoritvijo Sarajevskega mladinskega gledališča

V obleki iz čipk, imenovani "beli metulj", na počitnicah v Opatiji

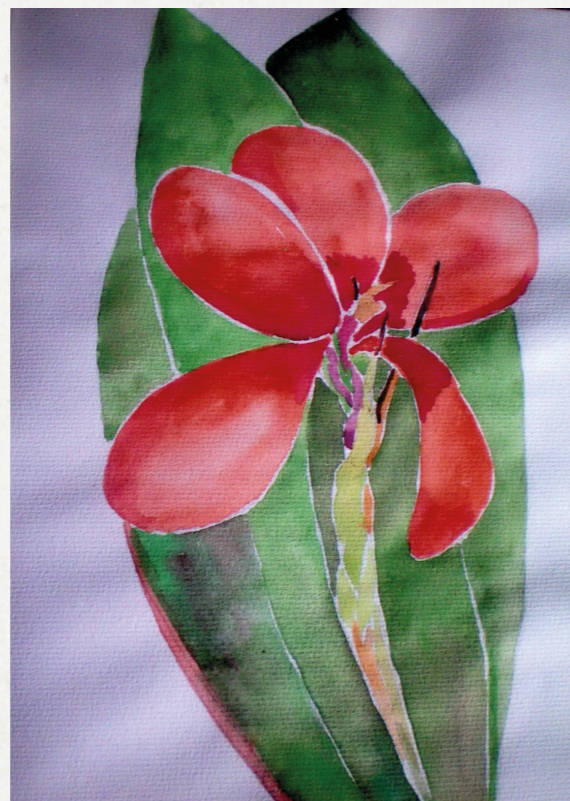
Ustvarjalnost v prostem času

Za pusta z enim od fantastičnih klobukov

Krpanka v počitniškem stanovanju

Cvetje – moj akvarel

Različne tehnike, različni izdelki

Na dopustu sem izkoristila prosti čas za risanje in slikanje, posebno cvetja, skicirala sem kombinacije oblačil z modnimi dodatki.

Po svojih skicah sem si dala pri zlatarju izdelati nakit. Veliko zanimivih poldragih kamnov sem dobila od sorodnika Freda Bahovca z Aljaske.

Imela sem še precej drugih zamisli, ki sem jih izvedla: fantastične klobuke, modne dodatke in igrače iz filca.

Za počitniško stanovanje sem naredila krpanko v barvah, ki se ujemajo z grafikami akademskega slikarja Andreja Jemca.

Našla sem, kar se mi zdi vredno pokazati drugim

Od študijskih skupin do razstav

Čas zasluženega pokoja

Na dan plebiscita o samostojnosti Slovenije sem izpolnila vse pogoje za upokožitev. Začel se je moj čas zasluženega pokoja.

Moje dejavnosti so se spremenile in mi prinesle precej veselja, veselja do sproščenega življenja s pogledom na obetavno prihodnost. Pričele so me veseliti vsakdanje malenkosti, ki sem jih sestavila v smiselno celoto.

Upala sem si tudi pogledati na svoje preteklo delo, na mladost, na otroštvo. Našla sem vse to, kar se mi zdi vredno pokazati drugim.

Okolje, v katerem sem odraščala, so povojne razmere popolnoma spremenile. Morala sem hitro odrasti, saj so družino doletele izgube vseh vrst. Ostalo mi je upanje, da me nekoč čaka drugačen, sedaj že dobro znan lepši svet.

Najdlje časa sodelujem v študijski skupini Mestni muzej Ljubljana in Ljubljančani. Sodelovala pa se tudi s številnimi drugimi slovenskimi muzeji.

Na razstavi *Ženski svet*

Predstavitev rezultatov dela študijske skupine

Ostali so lepi spomini brez grenkobe

Moji spominski predmeti in zbirke

Življenje med spomini

Obdajajo me estetsko dovršeni, večinoma družinski predmeti, okrasni in uporabni, ki jih občudujem in skrbno negujem. Ni jih veliko, saj jih je bilo v negotovih povojnih letih mnogo odvzeto moji družini.

Spominjajo me na mirne čase otroštva, ko je družina živela v medsebojnem zaupanju in spoštovanju. Srečno otroštvo je bilo trdna podlaga za moj pogled na življenje in za moje kasnejše delo. Ostali so lepi spomini brez grenkobe.

Življenje v lepem okolju in usmerjanje misli v pozitivno mi pomagata, da lažje prenašam realni vsakdan.

Vsak predmet v mojem domu ima svojo zgodbo

Moji spominski predmeti in zbirke

Moja sestra Dody

Prisrčno rada se spominjam svoje sestre po imenu Lea, ki smo jo od otroštva imenovali Dody. Kot najmlajši otrok sem bila šest let mlajša od nje in zaradi razlike v letih se mi je zdela nedosegljiva. Spominjam se, kako elegantna in izobražena je bila že kot maturantka. Govorila je tuje jezike, gojila šport, bila načitana, glasba in moderni plesi so ji bili v veselje.

Po koncu najinega študija me je uvedla v svoj družabni krog. Družila se je z vrstnicami in vrstniki, ki so se trudili biti čim bolj uglajeni in sodobni. Povsod je bila zaželena in priljubljena, teme njenih pogovorov pa zanimive na vseh področjih.

Glede izobrazbe sva se dopolnjevali, saj je sestra opravila diplomu iz umetnostne zgodovine, jaz pa sem končala študij arhitekture. Navduševali sva se nad zbiranjem starinskih predmetov. V povojnih desetletjih so bile zaradi pomanjkanja novitet pri nas starine cenjene in povpraševanje po njih precejšnje.

Praznovanje sestrinega 60. rojstnega dne doma s sošolkami in dolgoletnimi prijateljicami

❧ Moji spominski predmeti in zbirke ❧

Salon portretov lepotic

Moje stanovanje krasijo portreti žensk mojega ožjega sorodstva po mamini in očetovi strani. Imenujem jih ženski svet lepotic. Portreti so nastali v prvi in drugi polovici prejšnjega stoletja v Ljubljani, Parizu in Budimpešti in so dela tedanjih sodobnih slikarjev.

Hranim tudi fotografije teh sorodnic iz istega časa za primerjavo slikarjevega dela s takrat zelo upoštevano portretno fotografijo.

Poteze obraza, pogled, drža in nasmešek razkrijejo naravo osebe, notranjo in zunanjo lepoto in bistrost. Za tisti čas, ko je

bila na voljo le skromna izbira lepotilnih pripomočkov, je bil še večji poudarek na naravni lepoti zdrave in čiste polti, obraza in telesa. Pričeska in obleka pa povedo tudi o modi tistega časa.

Lepotice, ki me opazujejo z uokvirjenih slik, so moje ljube najožje sorodnice, ki jih zelo pogrešam in se v mislih večkrat obrnem nanje po nasvet ali pa se domislim kakšne njihove duhovite pripombe. Portreti izražajo lepo in zanimivo zunanost in notranji značaj meni ljubih oseb.

Vsak od teh portretov mi pomeni dragocen spomin na osebe, ki sem jih imela zares rada. V resnici so bile celo lepše.

Moje spominski predmeti in zbirke

Donacije

Mnoge predmete sem že volila ustanovam in zanesljivim osebam, saj menim, da naj krasijo prostore, kamor spadajo, ali naj jih hranijo kot kulturno dediščino.

Ustanove, katerim sem podarila predmete, slike in dokumente:

- *NUK*: pisma slikarja Matija Jame slikarju Rihardu Jakopiču
- *Mestni muzej Ljubljana*: predmeti in dokumenti iz očetove lekarne, razna oblačila
- *Slovenki šolski muzej*: moji spomini na šolanje
- *Slovenski gledališki inštitut in muzej*: spomini na Ksenijo Vidali
- *Dolenjski muzej Novo mesto*: pastel Božidarja Jakca, portret moje tete Kriste
- *Dvorec Bukovje Dravograd*: dva renesančna fotelja

